

Regionaal-historisch tijdschrift | 11e jaargang | nummer 6 | december 1979

Holland

tijdens de opgraving zijn fragmenten van twee smeltkroezen gevonden. Tussen de jongste kaden is een bronzen kan te voorschijn gekomen. Deze is gedreven uit een plaat roodkoper. Het oor is tezamen met de tuit apart gegoten van geelkoper. Dit type kan is vervaardigd in de 2de en 3de eeuw. Vgl. Den Boesterd 1956, 70, nr. 257 vv.; Degen 1966, 260 vv. (uit een 4de-eeuws graf in Aventicum-Avenches); Tassinari 1975, suppl., 69, nr. 180 vv.; Boucher-Tassinari 1976, 151 v., nr. 193 (gevuld met munten uit het einde van de 3de eeuw).

Van de militaire uitrustingsstukken zijn vermeldenswaard een ijzeren zwaard met een houten gevest, fragmenten (o.a. de bronzen rand) van een wangbeschermer, die versierd is geweest met een bronzen dolfijn, en een stuk van de leren overtrek van een schild (mededeling C. van Driel-Murray). Enige van de opvallend talrijke graffiti op aardewerk maken melding van een centuria (o.a. op de bodem van een lamp: VICTORIS > VETTI). Tot de vondsten behoren dakpanstempels van de Cohors XV (Voluntariorum) (steeds met holle letters!), van de Exercitus Germanicus Inferior en van detachementen daarvan, voorts een exemplaar van de Legio XX(X) (Holwerda-Braat 1946, pl. XXXII, 31) en een van de Legio VI Victrix. Het laatste stempel (L.VI.VIC.PF./AVL.BAS.F) is verder alleen aangetroffen in een graf tussen Aldekerk en Wachtendonk in Duitsland; vgl. CIL XIII/6 12159 en Geschwendt 1960, 264 en Taf. 57, I, 1. De Legio VI Victrix had tussen 71 en ca. 100 haar standplaats in Novaesium-Neuss; in de eerste twee decennia van de 2de eeuw was ze gestationeerd in Vetera II-Xanten, vanwaar ze vervolgens naar Britannia (Eboracum-York) is verplaatst. Dakpanstempels van dit legioen waren in Nederland tot nu toe alleen met zekerheid bekend uit Nijmegen van het terrein van de legioensvestingen op de Hunerberg.

Instituut O.G.A., Nijmegen J. E. Bogaers en J. K. Haalebos

[Bovenstaand bericht, vermeerderd met de op terra sigillata aangetroffen pottenbakkersstempels, verscheen eveneens in *BKNOB* 77 (1978), 99-102. H.S.]

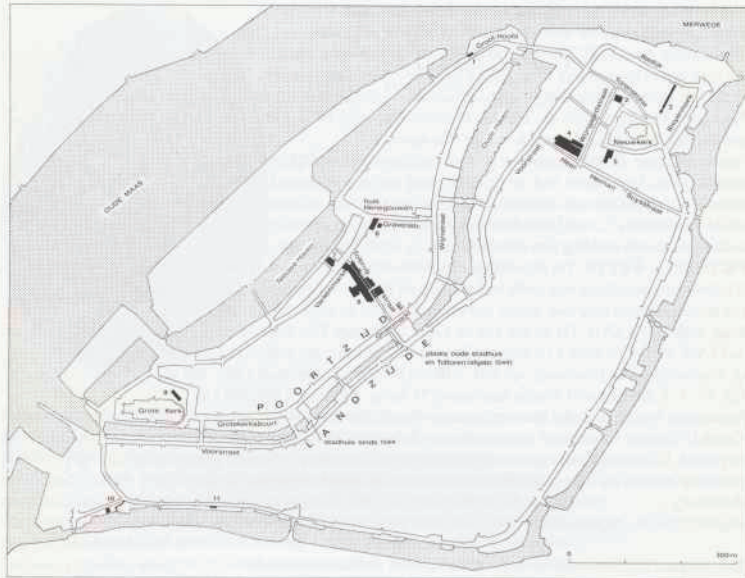
Middeleeuwen en later

Alphen a.d. Rijn zie p. 314

Delft De werkzaamheden van de Stichting Altena, die sedert 1969 opgravingen verricht op het terrein van het voormalige kasteel Altena, werden ook in 1978 voortgezet.

Dordrecht (afb. 24-29) De voortzetting van het stadskernonderzoek te Dordrecht vond gedurende het gehele jaar plaats. Opgravingen werden verricht op verschillende plaatsen in de binnenstad, te weten: (a) de voltooiing van het uitgebreide onderzoek aan de Heer Heiman Suisstraat/Wijngaardstraat, (b) een verkennend onderzoek naar de oudste sporen van bewoning op het Grotekerksplein, (c) een waarneming van de stadsmuur aan het begin van de Palingstraat, (d) een waarneming van de stadsmuur op het Slikveld, (e) een onderzoek naar het proces en de datering van de stadsuitbreiding tussen de Torenstraat en de Riedijk ter hoogte van de Pompstraat in de zg. Bleyenhoek.

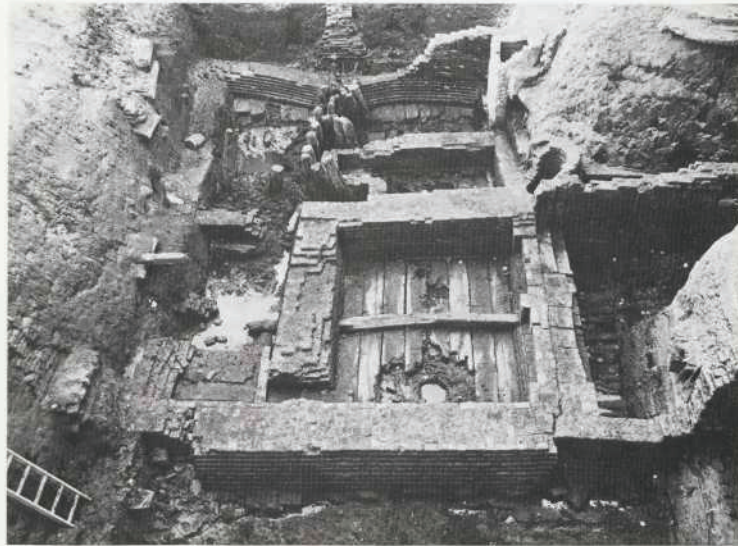
(a) Het onderzoek van 1977 en 1978 langs de Heer Heiman Suisstraat betekende een belangrijke uitbreiding van het reeds in 1975 aangevangen onderzoek in de richting van de Voorstraat (zie *Holland* 8 (1976) 270-275; - 9 (1977) 258-264; - 10 (1978) 307-308). Met deze uitbreiding werd bereikt dat de gehele bewoningsgeschiedenis langs de Heer Heiman Suisstraat vanaf 40 m uit de Voorstraat tot aan de Wijngaardstraat, dat is over een afstand van 45 m, nagegaan kon worden. De bewoningsgeschiedenis strekte zich uit van de late 13e eeuw tot in de huidige tijd.

Afb. 24 Dordrecht. Opgravingsputten in de binnenstad 1968-1978. 1 Palingstraat: stadsmuur (14e-16e eeuw); 2 Torenstraat: eerste stadsomwalling in de vorm van een dijk (begin 14e eeuw); 3 Bleyenhoek: uitbreiding naar latere omwalling/bedijking (14e-15e eeuw); 4 Heer Heiman Suisstraat: stadsuitbreiding in het veengebied aan de Landzijde (eind 13e-16e eeuw); 5 Nieuwkerksplein: ontginning van het veen gevolgd door bebouwing (midden 14e eeuw); 6 Gravenstraat: eerste sleuf uit 1968, op grote schaal herhaald onder 8; 7 Varkenmarkt:

Watersteinstoren, alleenstaande toren ter bescherming van de Nieuwe Haven (eind 14e eeuw); 8 Tolbrugstraat: stadsuitbreidingen in een oud rivierbed door middel van zich steeds uitbreidende landhoofden (midden 13e-16e eeuw); 9 Grotekerksplein: sporen van de oudste nederzetting en eerste bouw-fase van de Grote Kerk (eind 12e-eind 13e eeuw); 10 Slikveld en 11 Boompjes: middeleeuwse stadsmuur en na-middeleeuwse stadsversterking (eind 13e-16e eeuw). Tek. ROB.

Hier, zoals elders in de Dordtse binnenstad, was de occupatie begonnen met het toegankelijk maken van de venige ondergrond. Ter plaatse van de Heer Heiman Suisstraat bleek deze veengrond, op een diepte van -4,80 m NAP, sterk kleiig te zijn. Aan het eind van de 13e eeuw vond hier een zware ophoging met klei (dikte ca. 3 m) plaats en werden greppels gegraven in een richting loodrecht op die van de (latere) straat. Deze ophoging vormde de verlenging van een of meer percelen aan de Voorstraat het achterland in. Gezien het voorkomen van de greppels, die als begrenzingen van deze vroege ophoging opgevat kunnen worden, moet de aanvankelijke diepte van het verlengde erf vanuit de Voorstraat aanvankelijk 46 m

Afb. 25 Dordrecht. Middeleeuwse bebouwing langs de Heer Heiman Suisstraat gezien vanuit het noorden. Kelder, beerput en paaltjes dateren uit de late 14e eeuw; de doorgezakte

muur en de beide muren uiterst rechts zijn van een tweescheepige bouw uit het eind van de 13e eeuw. Foto ROB.

hebben bedragen, waarna vrij spoedig een nieuwe uitleg plaats vond tot 55 m. De breedte van dit erf lijkt steeds constant te zijn gebleven: 13 m vanuit de huidige Heer Heiman Suisstraat. Op de eerste verlenging verscheen terzelfdertijd een tweescheepige baksteenbouw (steenform. 24 x 11/12 x 6 cm), die weer opgevat moet worden als een verlenging van de toenmalige bebouwing langs de Voorstraat. Aan het begin van de 14e eeuw werd een derde verlenging van het erf uitgevoerd, nu tot 77 m, maar de breedte bleef beperkt tot 8 m, dat is overeenkomstig de breedte van het zuidelijke deel van de genoemde tweescheepige baksteenbouw. Tenslotte moet het terrein in de 15e eeuw nogmaals uitgebreid zijn, zowel in de lengte als in de breedte, zodat het gebied zich totaan en langs de Wijngaardstraat uitstrekte.

Dit proces van ophogingen heeft consequenties gehad voor de bebouwing. Over de uitbreiding van de oude bebouwing langs de Voorstraat hebben wij reeds gesproken. Op het nieuw opgehoogde terrein verscheen eerst aan het eind van de 14e eeuw bebouwing. Deze bebouwing was echter van geheel andere aard dan de voorgaande en gericht op de Heer Heiman Suisstraat. Dit hield in dat het vanuit de Voorstraat opgehoogde gebied nu verkaveld werd in percelen loodrecht op de Heer Heiman Suisstraat. Ter plaatse van de oude tweescheepige bouw werd een zeer zwaar bakstenen gebouw opgetrokken, dat door zijn uitgestrektheid niet geheel onderzocht kon worden. Met name het westelijke deel bevindt zich onder de nog bestaande bebouwing. Het gevonden muurwerk laat buitenafmetingen zien van meer dan 10 m breed bij een

Afb. 26 - Dordrecht. Geel geglazuurd kannetje met rode noppen; import uit het Weser-gebied; 16e eeuw. Beerputvondst. Foto ROB.

diepte van 12.5 m. Niet alleen werd het oudere gebouw door de nieuwbouw overdekt, maar de nieuwe voorgevel, nu aan de zuidzijde en langs de Heer Heiman Suisstraat, lag enige meters dichter naar de straat dan de evenwijdig hiermee verlopende zijgevel van de oude bouw en vormde aldus een begin van de laatmiddeleeuwse rooilijn langs deze straat. In deze gevel bevonden zich de twee ingangen van het gebouw. Ook dit gebouw was tweeschepig met een gecompliceerde driedelige opzet aan de westzijde en een veel eenvoudigere tweedelige opzet aan de oostzijde. Het westelijke gedeelte bestond uit een voorhuis met ingang en schouw, een tussenbouw en een torenaanleg in het achtergedeelte. Het oostelijke gedeelte was door een tussenmuur in twee nagenoeg gelijke ruimten verdeeld; ook hier bevond zich in het voorhuis een ingang. Het gebouw als geheel kende twee bouwfasen, welke fasering in het westelijke deel het meest sprekend was. Voorhuis en torenbouw vormden hier de oorspronkelijke aanleg, de tussenbouw bestaande uit een grote overwelfde kelder een latere toevoeging. Het huis moet omstreeks 1400 gebouwd zijn, waarbij het westelijke achtergedeelte zo diep gefundeerd werd dat hier wel aan een torenachtige opbouw gedacht kan worden (4 x 5.5 m, fundering op -1.50 m NAP), al waren er op het diepste niveau tevens aanwijzingen voor een gebruik als beerput. De vulling wees hierop maar ook een zich in het oostelijke gedeelte bevindende aangemetselde smalle beerput, die onderaan via een ingehakte doorgang in verbinding stond met het inwendige van de toren. Het is mogelijk dat de verbouwing van het pand, die spoedig na het ontstaan plaats vond, samenhang met het opgeven van de grote beerput onder in de toren. Bij de verbouwing werd in het westelijke voorhuis een dwarsmuur geplaatst en tussen deze en de toren een diepe overwelfde waterput gemetseld. De waterput werd evenwel reeds omstreeks 1425 als beerput in gebruik genomen. Twee vloerniveaus (resp. op +0.40 m en +0.60 m NAP) corresponderen met ontstaan en verbouwing van dit grote pand. Tal

van detail wijzigingen in de opbouw van het muurwerk wijzen op een langdurig bestaan van het huis; in dit stadium van het onderzoek is het echter nog onmogelijk de totale bestaansduur aan te geven.

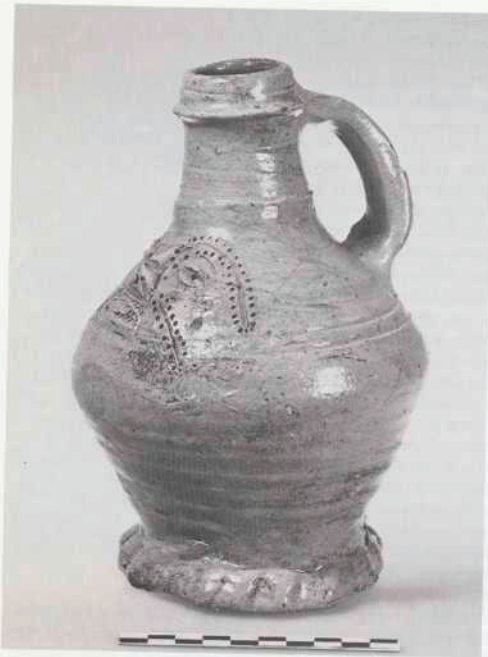
Onmiddellijk ten oosten van het pand sloot een smal houten bouwwerk aan dat met de korte gevel op de Heer Heiman Suisstraat gericht stond. Het was, gerekend vanuit de Voorstraat, de eerste van de werkplaatsen die reeds in het verslag van de campagne van 1975 zijn beschreven. De opgraving van 1978 heeft de rij van deze werkplaatsen volledig gemaakt. Vastgesteld kon worden dat tussen het eind van de baksteenbouw in het westen en de Wijngaardstraat in het oosten zich 8 à 9 kavels bevonden hebben met een breedte van 4 à 4,5 m. Hierop hebben eenschepige houten bouwsels gestaan met een gemiddelde diepte van 8 m, gerekend vanuit de Heer Heiman Suisstraat. Op één perceel lijkt het aanvankelijke houten bouwwerk later vervangen te zijn door een eenschepig bakstenen huis, bij enige andere lijken secundaire, gedeeltelijke verbouwingen in baksteen niet uitgesloten. De individuele bouwgeschiedenis van ieder bouwwerkje moet echter nog bestudeerd worden. Alle op een na worden wel gekenmerkt door een kleine vierkanten bakstenen vloer in het voorhuis die in het verslag van 1975 geïnterpreteerd is als werkvloer. Stookplaatsen ontbreken in het algemeen; alleen in het meest westelijke gebouwtje bevindt zich in de westelijke zijgevel een uit baksteen opgetrokken schouw.

Op een diepte van 10 tot 12 m uit de straat bevindt zich op alle percelen een doorlopende reeks beerputten in de vorm van gemetselde bakken, houten bakken, houten tonnen. Deze putten zijn in de loop van de tijd (vroeg 14e tot 17e eeuw) herhaaldelijk gewijzigd; wel zijn zij steeds op dezelfde strook, dat is op de achtererven van de percelen langs de Heer Heiman Suisstraat gebleven.

Overblijfselen van post-middeleeuwse bebouwing waren door de moderne sloop voor een groot deel verdwenen. Van wat nog restte zij hier vermeld de eigenaardige fundering bestaande uit een combinatie van gele IJsselsteen, houten plank- en paalwerk, met centraal enige zeer zware eikehouten platen. Vermoedelijk behoorde deze fundering bij een 17e-eeuwse oliemolen.

De verschillende opgravingen rond de Nieuwkerk hebben op veel historische vragen betreffende dit gebied geen antwoord kunnen geven. Zo is van een veronderstelde 11e-eeuwse veenontginningsnederzetting langs de Merwede, waarbij de Nieuwkerk in oudste gedaante – in een contemporaine bron 'capella noviter constructa' genoemd – behoord zou hebben, geen enkel archeologisch spoor gevonden. Deze nederzetting kan zeer klein geweest zijn en derhalve archeologisch moeilijk grijpbaar. Dit geldt evenzeer voor de oudste vestiging van de heren van de Merwede die bij de Nieuwkerk gezocht wordt. Het archeologisch onderzoek heeft hiervoor geen aanwijzing gegeven, maar ook de intensieve grondwerken ten zuiden van de Nieuwkerk in het kader van de huidige binnenstadsreconstructie hebben geen enkel spoor van een versterking opgeleverd. De kerkheuvel is opgeworpen van schone kleiplaggen en is niet omringd geweest door een gracht. Het archeologische materiaal wijst op een in gebruik neming van het gebied in de 14e eeuw, hetgeen in verband zou kunnen staan met het vertrek van de heren van de Merwede naar een nieuw huis even ten oosten van de stad, het kasteel Huis te Merwe, dat zij van 1307 tot 1421 bewoond hebben.

Dit vertrek is ook voelbaar in het archeologische beeld van de Heer Heiman Suisstraat. Heyman Suus was een Dordtse patriciër uit het vierde kwart van de 13e eeuw, wiens naam bewaard gebleven is in de genoemde zijstraat van de Voorstraat. Het lijkt aantrekkelijk hem te zien als een middeleeuwse project-ontwikkelaar die vanuit de Voorstraat begonnen is het achterliggende veengebied te ontsluiten door het aanleggen van een uitgebouwd landhoofd, waarover een pad liep dat later zijn naam zou dragen. In de loop van de 14e eeuw werd de ontsluiting voltooid, waardoor een straat met aaneengesloten bebouwing ontstond. Een vergelijkbare ontsluiting vanaf de rand via een hoog opgeworpen toegangspad heeft zich in de 14e eeuw voorgedaan aan de

Ab. 27 Dordrecht. Kan van grijs
geglazuurd steengoed met primitief
baardman masker; import uit
Raeren; 16e eeuw. Beerputvondst.
Foto ROB.

Torenstraat waar tenslotte de Wijngaardstraat tot stand kwam. Nog later, in de late 14e en vroege 15e eeuw, werden de middengedeelten tussen de straten opgevuld. Het water uit dit drassige gebied, dat bij deze ophogingswerkzaamheden goed gereguleerd moest worden, werd afgevoerd via een stelsel van grachten dat tot in de vorige eeuw nog grotendeels aanwezig was. Het archeologische onderzoek heeft aangetoond dat het onjuist is meer grachten te veronderstellen dan op grond van historische bronnen ook werkelijk bekend zijn. Men herinnert zich het niet voorkomen van een ringgracht rond de Nieuwkerk; evenmin is er een gracht geweest op de plaats van of in samenhang met de Wijngaardstraat. Als laatste negatieve gegeven zij vermeld dat ook van een hypothetische muur langs de Wijngaardstraat, die het stedelijke gebied afgesloten zou hebben van het gebied van de heren van de Merwede, niets gevonden is. (b) Het onderzoek op het Grotekerksplein vond plaats ten noorden van de Grote Kerk, op het voormalige kerkhof. Dit kerkhof werd aangelegd na de grote stadsbrand van 1457 en bleef in gebruik tot 1704. Het onderzoek richtte zich op de bewoning van voor de stadsbrand en de positie daarvan ten opzichte van de natuurlijke veenondergrond. In de smalle profielsleuf kon de bovenzijde van het veen vastgesteld worden op -2,00 m NAP, bij een maaiveldhoogte van +3,20 m NAP. Direct op het veen, dat ter plaatse sterk kleiig was, bevond zich een dun zandig laagje dat afgedekt werd door een rietmat. Scherven van Pingsdorf, Paffrath en Andenne aardewerk in dit laagje wezen op een begin van de occupatie in de late 12e eeuw. Op de rietmat lag een zwaar pakket van mest en klei, maximaal 2,50 m dik, dat, gezien de begeleidende

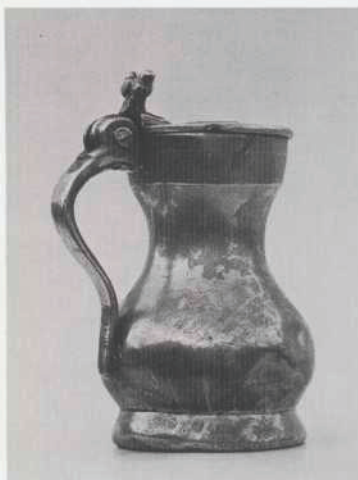
Afb. 28 Dordrecht. Doedelzak-speler als versiering op een kan van grijs geglazuurd steengoed; import uit Raeren; 16e eeuw. Beerput-vondst. Foto ROB.

vondsten, in de loop van de 13e eeuw moet zijn aangebracht. Bovenin deze lagen werd een zware bakstenen fundering aangetroffen, die vermoedelijk behoort heeft bij een vroegere bouwphase van de Grote Kerk. Vondsten uit de funderingsleuf zowel als het baksteenformaat (27/29 x 13/15 x 7/8 cm) wijzen op een datering uit het laatst van de 13e of het begin van de 14e eeuw. De teruggevonden fundering vormde een hoek, die qua richting zeer wel aansloot bij de as van de huidige kerk. Ondanks de beperktheid van de waarneming – de opgravingsput kon om verschillende, meest praktische redenen niet uitgebreid worden – lijkt het aannemelijk in deze fundering de noord-oostelijke hoek van een noordelijke transeptarm te zien, die in de latere bouwfasen van de kerk geheel verdwenen is. Dezelfde beperktheid van onderzoek verhinderde ook iedere nadere interpretatie van een wellicht iets oudere baksteenfundering met dezelfde noord-zuid richting die enige meters ten westen van de hoek op de noordelijke transeptmuur aansloot.

De resten van beide bouwfasen werden overdekt door een gemiddeld 2.50 m dik pakket van begravingen. Dit pakket viel in drie zones uiteen. Onderin een 1.00 à 1.50 m dikke laag van modderige grijze klei waarin oost-west gerichte kistbegravingen. Daarboven vuile, bruine grond die een aantal zeer grote kuilen leek te vullen; in deze kuilen ook oost-west begravingen echter zonder kisten. Bovenin een aantal grafkuilen, tot 1.00 m diep, overwegend noord-zuid gericht, eveneens zonder kistresten, die enige lichtgele zandlagen hadden doorsneden. Tenslotte bleek zich in de bovengrond nog een baksteenfundering te bevinden die vermoedelijk behoort heeft bij het gebouw dat ten behoeve van de restauratie van de Grote Kerk in het begin van deze eeuw aan de noordzijde werd opgetrokken.

Curiositeitshalve zij hier nog vermeld dat op het veen een Romeinse scherf gevonden werd (terra sigillata, bodemfragment van bord, naamstempel onleesbaar, datering 2e eeuw na Chr.). De vondst zal gezien moeten worden als spoor van een kleine nederzetting op het veen, zoals voor de Romeinse periode op verschillende plaatsen is aangetroffen aan de overzijde van de Merwede in het zuidwesten van de Alblasserwaard of aan deze zijde van de Merwede meer naar het oosten in Over-Slivedrecht. Geenszins mag men er echter, dit ten overvloede, een oorsprong van Dordrecht in de Romeinse tijd in zien.

(c) Een klein onderzoek werd ingesteld naar de stadsmuur in de noordwestelijke hoek

Afb. 29 Dordrecht. Tinnen schenkan met eikeltjes op het dekselscharnier en wapen en merk op het deksel; 16e eeuw. Beerputvondst. Foto ROB.

van de stad bij het Groot Hoofd en wel aan het begin van de Palingstraat. Het onderzoek moest zich beperken tot de oostzijde, dat is de binnenzijde van de muur. Deze reikte vanaf het maaiveld op + 2.00 m NAP tot - 3.80 m NAP onderkant fundering. Op + 0.70 tot + 1.00 m NAP was een overgang in metselwerk. Het bovenste deel bevatte kleine bakstenen (18/19 x 8/8½ x 4 cm) en een gedeeltelijke bekleding met grote blokken kalksteen (benedengrens + 1.60 m NAP). Dit is vermoedelijk de 16e-eeuwse stadsmuur, ook voorkomend op de stadsplattegrond van Jacob van Deventer. Het onderste gedeelte bestond uit moppen van verschillende maten dooreen (25/27 x 12/13 x 5½/8 cm) en was gefundeerd op een laag zachthouten delen in een puinbed. Met het onderste gedeelte in verband stond een zware steunbeer (breedte 1.10 m), aan een zijde waarvan op NAP-hoogte een dikke laag van schelpen en rolstenen werd gevonden. Dit zou terug kunnen gaan op een oud looppniveau. Het onderste gedeelte van de muur en de steunbeer zaten geheel opgesloten in een pakket van aangebrachte grijze klei. Gezien het steenformaat en vonden gedaan in de ophogingslagen moet dit onderste muurgedeelte dateren uit de tweede helft van de 14e eeuw.

(d) De stadsmuur werd eveneens onderzocht aan de zuidwest zijde van de stad aan de Boompjes bij het Slikveld. Hier werd een stadsversterking uit drie perioden aangetroffen. De oudste fase kwam overeen met de zuidelijke rooilijn van de Boompjes/Suikerstraat. In verband met de plaatselijke omstandigheden kon hier alleen de bovenzijde van de muur blootgelegd worden (dikte ca. 1.00 m, steenform. 19/20 x 9/10 x 4½/5 cm). Deze muur komt voor op de plattegrond van Van Deventer, evenals de aan de buitenzijde aangebouwde jongere fase bestaande uit een vooruitgeschoven toren. De toren (gereconstrueerde diameter 14 à 15 m) was door een recht muurgedeelte (geconstateerde lengte 7.50 m) verbonden met de stadsmuur, zodat een paddestoelvormige uitbouw was ontstaan. Ook van deze toren (steenform. 18½ x 8 x 4 cm) kon alleen de bovenzijde verkend worden. De jongste fase van de stadsversterking was tegen deze toren aangebouwd en bestond uit een muur in zuidwestelijke richting aan de zuidzijde van de straat Slikveld. De muur (steenform.

17½/19 x 8/9½ x 4/4½ cm) was gefundeerd op een paalrooster, reikte van – 2.00 m NAP tot + 5.00 m NAP, en was bovengronds 1.50 m dik. Het pakket grondlagen aan de noord (= stads)zijde was zeer puinrijk, aan de zuidzijde sterk kleiig, zowel vermengd met huisvuil als zuivere vette klei. De structuur van het lagenpakket wees op doelbewuste aanstorting aan weerszijden. Vondsten uit de stortlagen dateerden uit de eerste helft van de 16e eeuw.

(e) Tenslotte is een profielsleuf getrokken tussen Torenstraat en Riedijk in de Bleyenhoek dwars op de Pompstraat. Buiten de vroegste dijk, waarop de Torenstraat teruggaat, bleek het oude veenland zich nog een 40 m uit te strekken in de richting van de Merwede. Een opvallend verschijnsel was de variabele bovenzijde van het veen: ter hoogte van de Pompstraat met een hoogte van bijna – 5.00 m NAP, echter vreemd genoeg oplopend in de richting van de rivier tot – 3.40 m NAP. Of het hoogteverschil veroorzaakt is door klink onder de dijk van de Torenstraat, is niet duidelijk geworden. Aan de rivierzijde bleek het veen op het hoogste punt vrij plotseling over te gaan in een kleiige oeverwal, waarin onder andere een aantal rietaders evenwijdig aan de helling van de bedding. Zoals gebruikelijk bevond zich op de natuurlijke ondergrond weer het metershoge pakket van ophogingslagen, waarvan de bovenzijde in zijn variabele hoogte goed overeenstemde met de ondergrond: + 1.50 m NAP ter hoogte van de Pompstraat en + 2.40 m NAP boven de oeverwal. Vondsten uit de ophogingslagen duiden erop dat deze moeten zijn aangebracht sedert het tweede kwart van de 14e eeuw tot het einde van die eeuw. De moderne waterstaatkundige situatie heeft helaas verhinderd een onderzoek in te kunnen stellen naar de ouderdom van de tweede dijk, de Riedijk, maar gezien de nu gevonden datering kan deze zeer wel rond 1300 aangelegd zijn.

Uitvoerenden vanwege de ROB: H. H. C. Clevis, G. van Haaff, H. Sarfatij en gedurende enige weken M. J. A. de Haan.
Contactpersoon voor de Gemeente Dordrecht: J. Okkerse ing.

Goedereede Bij het archeologische onderzoek door de Vereniging van Amateur Archeologen voor Goeree-Overflakkee 'De Motte' in de tuin van het pand Markt 7 werd een ruim 3 m hoge welput aangetroffen die was samengesteld uit een vijftal gestapelde houten tonnen. De put ging vooraf aan de bouw van de Vleeshal ter plaatse, die rond het midden van de 15e eeuw gedateerd wordt. De inhoud van de put bleek bijzonder rijk te zijn aan voorwerpen van hout (gebruiksvoorwerpen, speeltuig, onderdelen van tonnen) en ceramiek (enige kannen van steengoed, zeer veel bolbuikige waterkannen, ook enige bakpannen en driebenige kookpotten (grapen)). Al het materiaal dateert uit de eerste helft van de 15e eeuw en vormt een welkome aanvulling voor het – nog steeds te – kleine aantal scherp gedateerde vondstcomplexen uit deze tijd. De publikatie van de vondst is zeer ruim en gedegen geïllustreerd.
Bron: Olivier 1979.

Haastrecht Door de Oudheidkundige Werkgroep Trifortes onder leiding van pater J. H. J. M. Bakker is een onderzoek ingesteld naar muurwerk dat reeds eerder op het plein voor de Ned. Herv. kerk van Haastrecht te voorschijn gekomen was. Het nieuwe onderzoek vond plaats in het plantsoen ten zuiden van de kerk. Hier werden enige muren uit verschillende periodes vastgesteld. Het oudste muurwerk, een moppenfundering, zou, gezien zijn richting, behoord kunnen hebben bij een voorganger van de huidige kerk. Het onderzoek was echter te beperkt om voldoende uitsluitsel hierover te verkrijgen. Het onderzoek wordt voortgezet.

Koudekerk a.d. Rijn (afb. 30) Vanaf 6 maart 1978 vond te Koudekerk aan de Rijn een doorlopende noodopgraving plaats. Aanleiding vormden vondsten uit de Romeinse